

'nota bene'

Beste lezers,

Heel waarschijnlijk ligt voor u het allerlaatste nummer van 'nota bene', de nieuwsbrief van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid. Op 22 april 2009 keurde het Vlaams Parlement het decreet goed betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid. Hiermee is de belangrijkste stap gezet naar de omvorming van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB) tot de Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie (VRWI), de Strategische Adviesraad bevoegd voor wetenschap en innovatie.

Deze overgang biedt de ideale gelegenheid om werk te maken van een nieuw gezicht voor de strategische adviesraad. Een nieuw logo, nieuwe huisstijl en nieuwe website zijn al in voorbereiding. En daarbij hoort ook een nieuwe nieuwsbrief.

Hoewel de huidige VRWB op zijn laatste benen loopt, blijven we niet stilstaan, wel integendeel. In deze 'nota bene' brengen we verslag uit over zes adviezen en een aanbeveling. Speciale aandacht wil ik vestigen op de oprichting van twee nieuwe strategische onderzoekscentra. Beide zijn de eerste concrete resultaten van de set van 6 clusters en 30 prioriteiten die de VRWB in 2006 heeft geïdentificeerd. Het doet mij en de voltallige Raad bijzonder plezier dat dit referentiekader als inspiratiebron heeft gediend bij de uitwerking van twee concrete speerpuntinitiatieven die voor Vlaanderen een doorbraak kunnen betekenen: het Centrum voor Translationeel Onderzoek en Innovatieve Geneeskunde (TRIM) en het Strategisch Initiatief Materialen (SIM). Beide vormen bovendien een perfecte illustratie van de implementatie van het toekomstplan 'Vlaanderen in Actie'.

In zijn advies pleit de VRWB ervoor dat dergelijke grootschalige initiatieven in de toekomst zouden kaderen in een globaal meerjarenplan voor wetenschap en innovatie, gekoppeld aan een meerjarenbegroting. Dit plan moet het ruimer kader vormen waarbinnen gefundeerde afwegingen kunnen worden gemaakt voor enerzijds de ondersteuning en gerechtvaardigde versterking van de zeer gediversifieerde bestaande kanalen en anderzijds het gericht inzetten op strategische domeinen die moeten leiden tot doorbraken die ook economisch en maatschappelijk een substantiële meerwaarde kunnen leveren.

Zowel het TRIM als het SIM bieden een unieke kans om via samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven Vlaanderen de internationale wereldtop binnen te loodsen. Met deze beslissing geeft de Vlaamse regering in deze moeilijke economische tijden een belangrijk en positief signaal dat versnelde en intensieve investeringen in kennis en innovatie broodnodig zijn om de crisis op lange termijn het hoofd te bieden.

De VRWB heeft in deze dossiers zijn rol van katalysator ten volle gespeeld. In de twee hoofdartikels van deze nieuwsbrief laten we een aantal hoofdrolspelers/tenoren aan het woord, die hard aan de kar hebben getrokken voor het tot stand komen van deze strategische onderzoekscentra.

In lijn met zijn Memorandum 2009-2014, tracht de VRWB voortdurend zijn vinger aan de internationale pols te houden. Getuige hiervan de drie adviezen over het Europese wetenschaps- en innovatiebeleid. Advies 125 formuleert een aantal voorstellen voor een nationaal actieplan om de mobiliteit in de Europese Onderzoeksruimte te stimuleren. Advies 126 bereidt het Belgisch EU-voorzitterschap 2010 voor waarbij de VRWB een leidende rol voor Vlaanderen ambieert. In aanbeveling 34 ten slotte schaaft de Raad zich volledig achter het voorstel van verordening voor een communautair rechtskader voor een Europese onderzoeksinfrastructuur.

Verder verwelkomt de VRWB in zijn advies 128 de voorgestelde hervorming van de IWT-specialisatiebeurzen, die zeer sterk tegemoet komt aan eerdere aanbevelingen en voorstellen van de Raad ter zake.

Laat mij toe via deze laatste 'nota bene' al diegenen die hun medewerking hebben verleend aan en interesse hebben getoond voor de VRWB-activiteiten van harte te danken: de minister en haar kabinet, de leden van de Raad, de leden van de commissies en van de werkgroepen, onze partners van het beleidsdomein EWI en al onze externe partners. Van één van hen, IWT-directievoorzitter Paul Zeeuwts, moesten we onverwacht en veel te vroeg afscheid nemen.

Ook u als trouwe lezer danken we. We kijken samen met u met veel verwachting uit naar de Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie.

Met dank voor uw aanhoudende belangstelling.

Karel Vinck
Voorzitter

MEI 2009

JAARGANG 9

nummer 22

Centrum voor Translationeel Onderzoek
en Innovatieve Geneeskunde (TRIM)

2 - 4

Strategisch Initiatief Materialen (SIM)

5 - 7

Adviezen en aanbevelingen

8 - 10

VRWB-berichten

11

nota bene (bw. van modaliteit)
[Lat.(let goed op!), bijwoord van modaliteit bestaande uit de imperatief van het Latijnse werkwoord 'notare' (kenbaar maken, in zijn geest prenten, onthouden) en het bijwoord 'bene' wat 'goed' betekent. 'Prent dit dus goed in je hoofd, onthou het goed.'

VLAAMSE RAAD VOOR
WETENSCHAPSBELEID

Bruggenbouwer tussen academisch en

De stijgende kostprijs van geneesmiddelen en medische behandelingen en de toenemende vergrijzing zetten de gezondheidszorg onder druk. Zal die in de toekomst betaalbaar blijven? De afstand verkleinen tussen het labo en het ziekenhuisbed, tussen bench en bedside, kan een oplossing bieden. In Vlaanderen gebeurt er op dat vlak al heel wat, maar de inspanningen zijn erg versnipperd en structurele financiering ontbrak. Een Centrum voor Translationeel Onderzoek en Innovatieve Geneeskunde (TRIM) kan die lacunes invullen en de krachten bundelen. Een gesprek met Staf Van Reet en Philippe Jorens, respectievelijk voorzitter en lid van de tijdelijke Strategische Raad TRIM.

De hele reflectie rond translationeel onderzoek kwam vanaf 2005 in een stroomversnelling terecht toen Flanders'Bio een rondetafel organiseerde rond de noden, verwachtingen en doelstellingen van de life sciences industrie in het algemeen. Daaruit ontstond een studie met een aantal actiepunten die in een witboek werden gepubliceerd en voorgelegd aan voormalig minister Moerman. In 2006 schoof de VRWB translationeel onderzoek als één van de prioriteiten naar voor in zijn Cluster Gezondheidszorg. Daarop werkte de VRWB, op vraag van minister Ceysens, het bekende advies 120 uit. Het vervolgtraject leidde tot de samenstelling van een tijdelijke Strategische Raad met de opdracht een strategisch plan uit te werken voor de oprichting van het TRIM.

DE KLOOF DICHTRIJDEN

In biomedisch onderzoek behoort Vlaanderen tot de wereldtop. Een speler van formaat is het VIB dat op korte tijd een enorme output realiseerde inzake wetenschappelijke vindingen en toppublicaties. En de Vlaamse gezondheidszorg is bijzonder goed georganiseerd. Wachtlijnen zijn er omzeggens niet. En toch ontbreekt er iets. Van Reet: "We missen de kracht van de kritische massa en het hefboomeffect van een betere coördinatie en samenwerking. Om een proof of concept uit te testen moet je over voldoende patiënten beschikken die beantwoorden aan dezelfde specifieke vereisten. In grote landen als de VS, Frankrijk, Duitsland en Engeland heeft men vaak grote gespecialiseerde centra waar grote aantallen van die patiënten beschikbaar zijn. Vlaanderen is een kleine regio met veel grote maar

¹ De Engelstalige benaming is 'Translational Research and Innovative Medicine Centre'.

klinisch onderzoek

ONDERZOEK OP TWEE NIVEAUS

ook kleinere ziekenhuizen. Om een gelijkaardig effect te bekomen is de creatie van een virtueel centrum als het TRIM de aangewezen weg. Onderzoeksprojecten die in lokale ziekenhuizen uitgevoerd worden kunnen op die manier toch geïntegreerd worden in één groot geheel waarbij de resultaten kunnen samengelegd worden voor interpretatie”.

“Waar het ook aan ontbreekt is structurele financiering voor het wetenschappelijk onderzoek bij de patiënt”, vult Jorens aan. “Die mankeert momenteel bijna volledig. Hoe gebeurt dat nu? Heel eenvoudig: via de honoraria. Maar dat zet de ziekenhuizen en de universiteiten onder druk. Een deel van de financiering komt van wat de patiënt betaalt. Dat geld wordt dus op een oneigenlijke manier gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. Dat is niet meer haalbaar. In Nederland krijgen de academische medische centra een extra financiering voor opleiding en onderzoek van 21% boven op de betaling voor de gewone gezondheidszorg. In België is de extra financiering voor onderwijs en O&O slechts 5,3%. Er is dus een enorme kloof tussen wat men voluntaristisch doet en wat structureel zou moeten gefinancierd worden. Door de creatie van het TRIM als een strategisch onderzoekscentrum wil de Vlaamse regering die kloof ook gedeeltelijk dichtrijden. Daarvoor werd in een opstartbudget voorzien van 9,5 miljoen euro voor de periode 2009-2010. Op kruissnelheid hopen we op een jaarlijks budget van 33 miljoen euro in 2015. Het zal het klinisch onderzoek een enorme stimulans geven”.

Het TRIM zal op twee niveaus werken. Enerzijds het identificeren en ondersteunen van programma's op lange termijn. Die zullen vooral door de academische onderzoeksgroepen getrokken worden. En daarnaast zijn er de projecten op kortere termijn waar de inbreng van de industrie belangrijk zal zijn. De kwaliteitsbewaking van die programma's en projecten wordt gegarandeerd door een onafhankelijke wetenschappelijke raad van internationale topexperts.

Eén van de belangrijkste instrumenten om te komen tot goed translationeel onderzoek zijn de biobanken. “Want biobanken geven toegang tot indicatiegebieden en van daaruit kun je verbanden leggen met de verschillende invalshoeken van het translationeel onderzoek” stelt Van Reet. “Translationeel onderzoek heeft immers niet alleen te maken met het ontwikkelen van nieuwe medicijnen, maar ook met diagnostische technieken, medische instrumentatie, visualisatietechnieken, imaging, het garanderen van de privacy en het bewaken van budgetten. Daarom zal een van de prioritaire projecten van het TRIM erin bestaan de biobanken in Vlaanderen in kaart te brengen”.

Ook de geplande oprichting van een klinisch onderzoekscentrum binnen de universitaire ziekenhuizen is een belangrijk project. Jorens: “Via een centrale toegang tot bestaande en toekomstige biobanken moet het mogelijk worden om snel over voldoende kwalitatief goede stalen van bepaalde ziekten te beschikken, zowel voor het klinisch onderzoek als voor het proefdierenonder-

Translationeel biomedisch onderzoek focuseert zich op de vertaling van nieuwe inzichten of hypothesen in nieuwe of betere preventieve, diagnostische of therapeutische toepassingen. Het vormt de brug tussen fundamenteel en strategisch basisonderzoek, enerzijds, en klinisch onderzoek, anderzijds, en is frequent ook bidirectioneel. De patiënt is direct betrokken/staat centraal bij dit onderzoek, dat kan worden aangevuld met relevant preklinisch onderzoek. Het translationeel onderzoek heeft altijd een maatschappelijke en/of economische finaliteit in de (mogelijke) verbetering van preventieve of curatieve geneeskundige praktijk.

zoek. Voor translationeel onderzoek is het immers van groot belang om zeer snel en gemakkelijk te kunnen achterhalen waar men terecht kan voor een bepaalde ziekte en hoe men de bestaande expertise kan combineren. Niet alleen binnen de kennisinstellingen, maar ook binnen de industrie en dat zowel in Vlaanderen en België als internationaal. Dat is trouwens één van de doelstellingen van eHealth in het kader van Vlaanderen In Actie”.

TERUGVERDIENEFFECT

Wat het terugverdieneffect voor Vlaanderen betreft is Van Reet optimistisch: “Binnen Europa heeft Vlaanderen de hoogste densiteit van klinische studies. Maar het initiële klinische onderzoek wordt dikwijls nog in het buitenland uitgevoerd omdat hier niet voldoende patiënten beschikbaar zijn. Wanneer we in Vlaanderen meer onderzoek kunnen doen op het conceptuele vlak in het vroege stadium dan komt dat onmiddellijk de economie ten goede omdat meer onderzoeksgeld in de regio besteed wordt. Voor de patiënt komt de meerwaarde later, in de vorm van een betere behandeling. En op langere termijn zijn alle betrokken partners erop uit om een nog betere geneeskunde te kunnen aanbieden aan de bevolking, vooral op het vlak van ernstige en zeldzame ziekten en ziekten die vandaag nog niet behandeld kunnen worden. Ik verwacht ook dat we met het TRIM gemakkelijker rond de tafel kunnen gaan zitten met de grotere spelers op Europees niveau. We zijn zeer blij dat de Vlaamse regering daarin wil investeren”.

Zoektocht naar nieuwe materialen als bouwstenen voor de toekomst

Het SIM is het resultaat van een gestaag rijpingsproces dat op gang kwam toen Incentim in 2001 in opdracht van en in samenwerking met Agoria de toekomstverkenkende studie voor de technologische industrie in Vlaanderen opstartte. Uit deze denkoefening werd het brede gebied van de materialen als een prioritair domein geselecteerd. De ruimere verkenningstudie van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid voor technologie en innovatie in Vlaanderen, vijf jaar later, identificeerde nanotechnologie en nieuwe materialen als één van zes strategische clusters voor Vlaanderen. Niet onlogisch, want Vlaanderen heeft op dat vlak heel wat kennis en expertise in huis, zowel in het wetenschappelijk onderzoek aan universiteiten en kennisinstellingen als in het toegepast onderzoek in de bedrijven. Volgens Agoria directeur-generaal Wilson De Pril en VRWB- en SIM-stuurgroep lid Dirk Van Dyck is SIM een unieke kans om via precompetitieve samenwerking tussen academia en industrie Vlaanderen de top-vijf binnen te loodsen.

In Vlaanderen zijn ongeveer 1100 academische onderzoekers actief in topgroepen voor materiaalonderzoek. Daarnaast telt Vlaanderen enkele sterke internationale marktspelers en komt ongeveer 11% van de hele omzet in Vlaanderen van materiaalgerichte bedrijven. Een sterke uitgangspositie. Maar om in de top vijf te geraken is dat niet voldoende. Immers ook andere Europese regio's hebben gelijkaardige doelstellingen en in vergelijking met Vlaanderen meer financiële ruimte. "Maar wat we wel kunnen doen", zegt Dirk Van Dyck, "is investeren in niet-lineaire processen waarvan het resultaat meer dan evenredig is met de investeringen, zoals het wegwerken van bottlenecks, het samenbrengen van competenties ... Als je bijvoorbeeld investeert in een platform, een denktank, een interface waar de vraag vanuit de bedrijven en het aanbod vanuit de kennisinstellingen mekaar ontmoeten, pas dan weet je wat er echt belangrijk is en kan je een verschil maken. Dan krijg je als kennisinstelling oog voor problemen vanuit de markt waarvoor oplossingen worden gezocht en als bedrijf een breder zicht op nieuwe ontwikkelingen voor het maken van technologische keuzes. Op die manier creëert men een 'innovatiesnelweg' om doorbraken te realiseren van nieuwe vindingen naar de markt. Als platform voor de financiering en aansturing van strategisch materiaal-onderzoek aan universiteiten en bij bedrijven is het SIM daarvoor een uitgelezen instrument".

Het SIM zal zich richten op innovatieve materiaaltechnologie voor toepassingen op het vlak van energie en duurzame structurele materialen en op nanotechnologie rond deze twee toepassingsdomeinen. Een aantal specifieke materiaaldomeinen zullen de komende jaren voor Vlaanderen bijzonder belangrijk zijn: de gestructureerde nano- en micromaterialen, de materialen voor de micro/nano-elektronica en -mechanica, materialen met een unieke samenstelling én materialen die interageren met de omgeving. De dotatie van de Vlaamse regering bedraagt 94 miljoen euro gespreid over vijf jaar. Daarnaast komt er nog 10 miljoen voor industrieel basisonderzoek (IWT) en ook de bedrijven komen met nog eens 10 miljoen over de brug.

MENTALITEITSVERANDERING

Maar vooraleer het zover was, moest er wel een en ander uitgepraat worden. Want academia en industrie zijn twee totaal verschillende werelden met elk een eigen cultuur en eigen belangen. Tientallen vergaderingen en workshops waren er nodig om oude denkpatronen, stereotype opvattingen over verdeling van financiële middelen en intellectuele eigendom, de belangen en eisen van universiteiten en bedrijven, wantrouwen jegens elkaar uit te praten en te komen tot een consensus.

“De voorstelling van de inventaris van wat er aan de Vlaamse universiteiten bestond op het vlak van materialenkennis, was voor de bedrijven een echte eye opener”, stelt Van Dyck. “Die aanloopperiode leidde tot een echte mentaliteitsverandering langs beide zijden. Zowel de universiteiten als de bedrijven erkenden dat, om het verschil te maken, je de beste mensen uit de kennisinstellingen en uit de bedrijfswereld moet samenbrengen rond een gemeenschappelijke manier van denken. We zitten nu samen rond de tafel met de vijf Vlaamse universiteiten en vertegenwoordigers van de grote marktspelers in Vlaanderen, alle betrokken organisaties en de overheid. We kennen elkaars competenties en belangen en er heerst openheid, wederzijds vertrouwen en respect”.

PRE-COMPETITIEVE SAMENWERKING

“Sinds de start in 2007 van de haalbaarheidsstudie voor de oprichting van het SIM, hebben we een enorme afstand overbrugd”, onderstreept Wilson De Pril. “Er bestonden weliswaar al bilaterale samenwerkingsverbanden voor projecten op korte termijn in het kader van het IWT. Maar een echte samenwerkingscultuur op middellange en lange termijn tussen universiteiten en bedrijven en tussen universiteiten onderling, zoals die bestaat in de VS, Duitsland of de Skandinavische landen, was er tot nu toe niet in Vlaanderen. De weg die is afgelegd tot het huidige concept van het SIM is op zich al een enorme prestatie”.

SIM is geënt op de typische wereld van de materialen en beoogt vooral lange termijn collectief en coöperatief onderzoek door het bedrijfsleven en kennisinstellingen samen. De Pril noemt dat pre-competitief onderzoek: “Een uniek concept. Het biedt het voordeel dat bedrijven elkaar in deze benadering perfect kunnen vinden en wederzijds ondersteunen. En anderzijds kan het academisch milieu zijn onderzoek op middellange en lange termijnen blijven doen, maar toch een zekere scoop op economische valorisatie behouden en zo een toegevoegde waarde creëren door samenwerkingsverbanden met de industrie”.

“Van in het begin hebben we geopteerd voor een open platform met kwaliteit op basis van calls als hoofdcriterium. Daarmee overstijgen we de individuele belangen van alle deelnemende actoren”, stelt Van Dyck. “De wetenschappelijke evaluatie gebeurt door internationaal samengestelde programmacomités. Eens een programma aanvaard is, worden consortia samengesteld van geïnteresseerde partners die daarrond willen samenwerken. Maar ook projecten op korte termijn zijn mogelijk. Je weet immers nooit wat de output van pre-competitief onderzoek is. Levert het onderzoek plots een concrete doorbraak op, dan is het zaak om daar onmiddellijk op in te spelen. Dat kan door samenwerking tussen meerdere bedrijven binnen een consortium, maar ook door een bedrijf alleen in het kader van O&O”.

TOEKOMSPERSPECTIEVEN

“We mogen niet de illusie koesteren, en ook de academische wereld niet, dat wij een monopolie hebben. Internationale bedrijven gaan de kennis en expertise die ze nodig hebben zoeken waar ze te vinden is”, waarschuwt De Pril. “Maar ze hebben ook baat bij expertise die ze pre-competitief mee kunnen helpen sturen. Als Vlaanderen zich de komende jaren internationaal kan positioneren als een regio met topeexpertise in academisch en industrieel materiaalonderzoek in zeer specifieke niches, dan zullen bedrijven met ons willen samenwerken. Dat biedt interessante perspectieven voor mogelijke spin-offs. IMEC en VIB zijn daarvan de beste voorbeelden. Maar ook onderzoekers worden aangetrokken door topeexpertise. Via het SIM kunnen doctoraten en post-doctoraten gefinancierd worden die gericht zijn op gezamenlijke projecten waarbij kennisoverdracht ingebouwd is”.

De Pril en Van Dyck zijn er rotsvast van overtuigd dat het SIM alle kansen op slagen heeft. “Alle betrokken partijen zijn zich bewust van hun verantwoordelijkheid en willen die ook nemen. Zo’n historische kans komt er geen tweede keer. Er is geen alternatief”, zeggen ze. “Het is een win/winsituatie voor iedereen: de universiteiten, de bedrijven en Vlaanderen”.

ADVIES 130: ADVIES BIJ DE VOORSTELLEN TOT OPRICHTING VAN TWEE NIEUWE STRATEGISCHE ONDERZOEKSCENTRA:

- HET CENTRUM VOOR TRANSLATIONELE BIOMEDISCHE INNOVATIE (CTBI)¹, EN
- HET STRATEGISCH INITIATIEF MATERIALEN (SIM).

De aanvragen tot oprichting van het CTBI en het SIM zijn de eerste concretisering die volgt uit de set van 6 clusters en 30 prioriteiten die de VRWB in 2006 heeft geïdentificeerd. De VRWB heeft de resultaten van deze verkenningsoefening aangebracht als referentiekader aan alle stakeholders in Vlaanderen: de overheid, de industrie en de kennisinstellingen. De VRWB is bijzonder verheugd dat dit referentiekader als inspiratiebron heeft gediend bij de uitwerking van twee concrete speerpuntinitiatieven die voor Vlaanderen een doorbraak kunnen betekenen. Bovendien vormen beide initiatieven een perfecte illustratie van de implementatie van het toekomstplan 'Vlaanderen in Actie'.

De VRWB blijft er wel voor pleiten dat de Vlaamse overheid zeer zuinig zou omspringen met het opstarten van zulke nieuwe grootschalige initiatieven. Die moeten in de toekomst kaderen in een globaal meerjarenplan voor wetenschap en innovatie. Binnen dit meerjarenplan moet er ruimte zijn voor de ondersteuning en versterking van de bestaande kanalen, maar ook voor het gericht inzetten op strategische doorbraken. In lijn met het VRWB-Memorandum 2009-2014, vraagt de VRWB uitdrukkelijk dat beide nieuwe SOC's gefinancierd worden met nieuwe middelen waardoor de gerechtvaardigde groei van de reguliere kanalen niet onder druk komt.

De Raad wijst er tevens op dat het globale klimaat binnen de onderzoeksfinanciering in Vlaanderen vandaag helemaal anders is dan goed tien jaar geleden. Beide dossiers zijn een duidelijk bewijs van een positieve trend naar meer toenadering en een grotere bereidheid om samen te werken tussen de kenniscentra (ook onderling) en het bedrijfsleven. In zijn evenwichtenadvies 114 pleitte de VRWB overigens al expliciet voor prioritaire aandacht voor initiatieven die deze samenwerking bevorderen.

Hoewel elk van deze centra in de opstartfase een samenwerkingsverband zal zijn van een eerder beperkte groep bedrijven en academische onderzoeksgroepen, moeten ze in de toekomst opstaan voor nieuwe, kwaliteitsvolle partners, zowel grote als kleine. Bovendien moet ook de mogelijkheid geboden worden tot internationale samenwerking met buitenlandse partners en/of in internationale netwerken of samenwerkingsverbanden.

De VRWB is onder de indruk van de kwaliteit van de voorliggende dossiers, die bovendien kunnen rekenen op een positieve internationale expertbeoordeling. Voor de VRWB moet de ambitie bij de uitbouw van zowel het CTBI als het SIM zeer hoog liggen. Beide centra moeten internationaal meespelen en binnen afzienbare tijd zelfs gaan behoren tot absolute internationale top. Beide SOC's hebben ongetwijfeld een goede kans op slagen mits rekening wordt gehouden met de geformuleerde aanbevelingen.

De Raad onderschrijft de visie van de internationale experts dat het voor de groei van het translationeel onderzoek in Vlaanderen even belangrijk is extra middelen uit te trekken voor de uitbouw van de klinische mandaten en de aanpassing van het programma Toegepast Biomedisch Onderzoek. Voor het SIM moet maximale complementariteit worden nagestreefd met bestaande initiatieven, in het bijzonder FLAMAC.

¹ De oorspronkelijke (werk)benaming CTBI werd later gewijzigd in TRIM, wat staat voor "Translational Research and Innovative Medicine Centre" in het Engels en "Centrum voor Translationeel Onderzoek en Innovatieve Geneeskunde".

ADVIEZEN

Verbeter het statuut en de mobiliteit van Vlaamse en Europese onderzoekers

ADVIES 125: HET EUROPEES PARTNERSCHAP VOOR ONDERZOEKERS (3 DECEMBER 2008)

Op 23 mei 2008 publiceerde de Europese Commissie (EC) de mededeling 'Betere loopbanen en meer mobiliteit: een Europees partnerschap voor onderzoekers.' Hierin worden de lidstaten verzocht een nationaal actieplan uit te tekenen waarmee ze de mobiliteit in de Europese Onderzoeksruimte (European Research Area, ERA) een duwtje in de rug kunnen geven en de onderzoekscarrières aantrekkelijker kunnen maken. De implementatie van ERA verloopt immers te langzaam, vindt de Europese Commissie.

Voor België zou dit actieplan uit een Vlaams en een Franstalig luik bestaan. Ter voorbereiding van het Vlaamse luik, vroeg minister Patricia Ceysens op 23 juli 2008 de VRWB om advies.

In advies 125 wordt enerzijds een Vlaamse stand van zaken gegeven met betrekking tot de vier prioriteiten die het actieplan beslaat: (1) systematisch open rekrutering van onderzoekers, (2) sociale zekerheid en aanvullende pensioenen van mobiele onderzoekers, (3) aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden, en (4) opleiding, vaardigheden en ervaring van onderzoekers. Daarnaast formuleert de VRWB zo'n 22 concrete adviezen om het statuut en de mobiliteit van

Vlaamse en Europese onderzoekers te verbeteren. Hieronder een kort overzicht van de meest belangrijke.

De VRWB hecht veel belang aan de mobiliteit van onderzoekers (op elk niveau), en juicht daarom elke maatregel toe die deze mobiliteit kan verhogen. Met betrekking tot vrije, willekeurige meeneembaarheid van beurzen is de VRWB veel voorzichtiger, en is van mening dat enkel Europese middelen hiervoor in aanmerking komen.

Tevens wil de Raad de rekrutering van onderzoekers in Vlaanderen nog meer open trekken en doet ook hier voorstellen voor verbetering; zowel op het vlak van rekruteringspolitiek, versoepeling van de taalregelgeving in de masteropleidingen, internationaal competitieve en gedifferentieerde verloning van het ZAP-korps ...

Een Europees initiatief voor overdraagbaarheid van sociale zekerheid voor Europeanen is ook nuttig vindt de VRWB, die pleit voor een minimaal pakket inzake sociale zekerheid binnen de EU, dat door mobiele onderzoekers kan worden meegenomen en verder worden opgebouwd gedurende hun carrière.

Een leidende rol voor Vlaanderen tijdens het Belgisch EU-voorzitterschap

ADVIES 126: VOORBEREIDING VAN HET BELGISCH EU-VOORZITTERSCHAP (3 DECEMBER 2008)

Van 1 juli tot 31 december 2010 zal België het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie waarnemen, en dit in teamvoorzitterschap met Spanje (eerste helft 2010) en Hongarije (eerste helft 2011).

Een belangrijke meerwaarde van het EU-voorzitterschap is de mogelijkheid om een aantal eigen thema's en dossiers op de voorgrond te plaatsen. Hoewel Vlaanderen het voorzitterschap van de raadsconfiguraties Onderzoek en Industrie niet waarneemt, kan het door formeel en informeel overleg toch sterk wegen op het bepalen van de agenda.

Als deel van de voorbereiding van de Vlaamse prioriteiten voor het Belgisch EU-voorzitterschap vroeg minister-president Kris Peeters de VRWB om advies met betrekking tot de beleidsdomeinen wetenschap en innovatie. De VRWB deelde zijn advies op in drie onderdelen.

In een eerste deel worden de prioriteiten aangegeven voor dié accenten die het voorzittende land op eigen initiatief kan leggen. De agendapunten in deze sectie

vindt de Raad van cruciaal belang. Dit is o.m. het gemeenschapsoctrooi en een meerjarenplan voor de 1% overheidsmiddelen voor O&O - waarin elke lidstaat afzonderlijk, volgens een eigen programma en een eigen tijdshorizon, zijn doelstelling moet vastleggen. Ook een herschikking van de EU-begroting in de periode post-2013, waarbij het aandeel van het budget voor wetenschap en innovatie aanzienlijk wordt verhoogd, zou volgens de VRWB hoog op de agenda moeten staan. Het Belgisch voorzitterschap zou ook een lans moeten breken voor een verhoging van middelen voor de European Research Council en voor het invoeren van cross border funding op Europese schaal.

In een tweede onderdeel van het advies brengt de VRWB een invulling aan voor de rollende agenda van het voorzitterschap. Dit bevat de activiteiten die al langer gepland zijn in deze periode.

Ten derde suggereert de VRWB een aantal thematische onderwerpen die best opnieuw of prominenter op de Europese agenda mogen staan.

ADVIEZEN

Doorgedreven inspanning voor onderzoek en innovatie noodzakelijk

ADVIES 127: BELEIDSBRIEF 2009 'ECONOMIE, ONDERNEMEN, WETENSCHAP, INNOVATIE EN BUITENLANDSE HANDEL' (3 DECEMBER 2008)

In de lijn van de verwachtingen ligt de focus van de laatste beleidsbrief Wetenschap en Innovatie van de huidige legislatuur op het consolideren van het beleid. Maar in zijn advies bij deze beleidsbrief legt de VRWB ook de link naar de toekomst, naar het VRWB-Memorandum Wetenschap en Innovatie 2009-2014.

De stijgende evolutie van de middelen voor O&O, die weliswaar door de VRWB wordt toegejuicht, is duidelijk ontoereikend om tegen 2010 effectief de 1%-norm te halen. De O&O-overheidskredieten in verhouding tot het BBP-Vlaanderen, zijn nauwelijks gestegen in de periode 2003-2008. In zijn Memorandum 2009-2014, heeft de VRWB overigens berekend dat als de Vlaamse overheid de 1%-norm wil bereiken op het einde van de volgende legislatuur (i.e. in 2014), er vanaf 2010 elk jaar opnieuw voor een bedrag van 230 miljoen euro aan structurele bijkomende middelen naar wetenschap en innovatie dienen te gaan. Het is net in deze economisch moeilijke tijden dat een doorgedreven inspanning voor onderzoek en innovatie noodzakelijk is, benadrukt de Raad.

Meer bepaald herhaalt de VRWB het pleidooi om zowel voor het FWO als voor het BOF een meerjarengroeiplan voor de vrije, niet-geoordeelde middelen uit te tekenen, en de slaagpercentages voor zowel de mandaten als de projecten op een aanvaardbaar niveau (35%) te brengen/houden. Ook de dringende oproep voor een inhaalbeweging met een substantieel groeipad voor het vaste kader van de universiteiten en voor het IOF wordt hernomen.

De VRWB is uiteraard verheugd over de belangstelling van de minister voor de tien speerpuntinitiatieven en apprecieert dat zij middelen heeft vrijgemaakt voor onderdelen van deze speerpunten zoals projecten rond hernieuwbare energie en de biobank. De Raad hoopt dat hiermee de kiem is gelegd voor het voortzetten van deze ambitieuze speerpunten door de volgende Vlaamse Regering.

IWT-specialisatiebeurzen afstemmen op innovatielandschap

ADVIES 128: WIJZIGING VAN HET STELSEL VAN DE TOEKENNING VAN DOCTORAATSBEURZEN DOOR HET IWT (SPECIALISATIEBEURZEN) (12 MAART 2009)

De voorgestelde verruiming/afschaffing van de diplomaverenningen voor de IWT-specialisatiebeurzen oogst bijval bij de VRWB. Maar de focus op het toegepaste karakter ervan (cf. mandaat IWT) moet bewaard blijven. Daarom ligt een koppeling aan de inhoudelijke finaliteit van de aanvragen voor de hand. Door de focus op het toegepaste karakter krijgt de mogelijke economische en/of maatschappelijke toepasbaarheid van de resultaten een belangrijker gewicht in de evaluatie. De toegevoegde waarde ligt vooral in de opleiding van de doctorandi, en excellentie moet het hoofdcriterium blijven bij selectie, waarschuwt de Raad. Ook opgepast met té strikte interpretatie van de deelcriteria.

De verruiming van de nationaliteitsvereiste is een hele stap voorwaarts volgens de VRWB. Maar gezien de huidige context van internationalisering, mag het IWT hierin best nog wat verder gaan. Dergelijke kunstmatige barrières moeten plaats maken voor kwaliteitscriteria, en liefst zo snel

mogelijk. Dit laatste geldt evenzeer voor het openstellen van de beurzen naar maatschappelijke finaliteit, uiteraard mét de nodige financiële middelen.

De VRWB sluit zich verder aan bij de voorstellen voor de tussentijdse evaluatie en doet enkele suggesties voor verdere verfijning van het ontwerpbesluit, onder andere over de begeleiding en over de vereiste onderscheiding.

Voorliggende hervorming mag zeker niet los worden gezien van de andere beurzenstelsels voor doctorandi. De mogelijke invloeden ervan op de andere stelsels moeten worden nagegaan, vindt de Raad, zodat passende maatregelen kunnen worden genomen.

ADVIEZEN

Een gezamenlijk reglementair besluit voor IOF en de interfaceactiviteiten

ADVIES 129: ONDERSTEUNING VAN DE INDUSTRIËLE ONDERZOEKSFONDSEN EN DE INTERFACEACTIVITEITEN VAN DE ASSOCIATIES IN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP (12 MAART 2009)

Het voorontwerp van besluit over de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en de Interfaceactiviteiten van de associaties legt een gezamenlijke reglementaire basis voor deze instrumenten die beiden de samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven bevorderen.

Een zo eenvoudig mogelijke regelgeving, waarbij de autonomie van de universiteiten/associaties met betrekking tot het beheer van het IOF en de Interfacediensten wordt gerespecteerd, is noodzakelijk, vindt de VRWB. Grotere autonomie dient gepaard te gaan met een grotere responsabilisering van de instellingen, erkent de Raad. Maar enkel een verantwoording voor de besteding van de verkregen overheidsmiddelen - die voor de interfacediensten slechts een deel uitmaken in de totale financiering ervan - is hier op zijn plaats. De Raad doet hierop een aantal concrete voorstellen voor dergelijke deregulering.

Gezien de outputgedreven subsidiëring van IOF, stelt de VRWB tevens voor om de 20% voorwaardelijke subsidiëring voor IOF en de Interfacediensten te schrappen. Daarnaast mag de actualisering van de verdeelsleutel voor de interfacesubsidies geen impact hebben op het personeelsbestand.

Ten slotte herinnert de Raad aan de initiële missie van het IOF. Die moet beter in de verf worden gezet.

De VRWB vraagt ook inzage in het eindrapport van de doorlichting van de Interfacediensten en adviseert het eendimensionale beeld hierover in de memorie van toelichting te nuanceren en in de juiste richting bij te stellen.

Beide instrumenten zijn belangrijke hefboomen voor zinvolle samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen en verdienen dus versterking. De Raad herinnert hiervoor aan eerdere adviezen.

Europese rechtszekerheid voor grootschalige onderzoeksinfrastructuur

AANBEVELING 34: EEN COMMUNAUTAIR RECHTSKADER VOOR EEN EUROPESE PONDERZOEKSINFRASTRUCTUUR (22 JANUARI 2009)

Op 25 juli 2008 publiceerde de Europese Commissie een 'Voorstel voor een verordening van de Raad betreffende een communautair rechtskader voor een Europese onderzoeksinfrastructuur.' Het voorgestelde rechtskader heeft als doel het vergemakkelijken van de oprichting en van de werking van grootschalige multinationale onderzoeksinfrastructuren in Europa. Met deze verordening zouden nieuwe Europese onderzoeksinfrastructuurprojecten kunnen kiezen voor een rechtspersoon die in alle lidstaten erkend wordt, en die tegelijkertijd flexibel genoeg is om aan specifieke voorwaarden te voldoen. Een dergelijk internationaal orgaan wordt vrijgesteld van BTW, van de betaling van accijnzen en van specifieke procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten

De verordening kan door de Raad van de EU worden aangenomen met een gekwalificeerde meerderheid, omdat ze gebaseerd wordt op artikel 171 van het Verdrag tot oprichting van de EG. Dit artikel 171 behoort tot het deel 'Onderzoek en technologische ontwikkeling' van het Verdrag, en daarom wordt dit voorstel voor verordening behandeld in de Raad Competitiviteit (COMP). Er bestaat op politiek

niveau grote eensgezindheid over dit voorstel. De opname van fiscale voordelen in deze verordening zorgde echter voor protest van een aantal ministers van financiën.

In Aanbeveling 34 schaaft de VRWB zich volledig achter dit voorstel van verordening, inclusief het verlenen van fiscale voordelen. In het bijzonder roept de VRWB alle betrokken beleidsmakers in België, zowel op federaal als regionaal niveau, op om zich actief in te zetten voor een snelle aanvaarding van deze verordening.

De integrale teksten van de adviezen en aanbevelingen zijn op aanvraag gratis te verkrijgen via e-mail: vrwb@vlaanderen.be.
U kan ze ook raadplegen op www.vrwb.be.

DAGELIJKS BESTUUR TE GAST IN HET VLAAMS PARLEMENT

De commissie voor Economie, Werk en Sociale Economie van het Vlaams Parlement organiseerde op 12 februari ll. een gedachtewisseling met het Dagelijks Bestuur van de VRWB over het Memorandum 2009-2014 'Duurzame Welvaart en Welzijn door Wetenschap en Innovatie'. Voorzitter Karel Vinck en de vier permanente commissievoorzit-

ters Roger Bouillon, Andreas De Leenheer, Gilbert Declerck en Sandra Rosvelds stelden de zes krachtlijnen uit het Memorandum voor. De toelichting werd gevolgd door een geanimeerde discussie met de leden van deze commissie. Het verslag van deze hoorzitting kan u nalezen op:

<http://www.vlaamsparlement.be/Proteus5/showParlInitiatief.action?id=549701>.

VRWB-BIJDRAGE AAN HET BOEK 'KENNIS IN WORDING'

'Kennis in Wording. Het Vlaamse onderzoeks- en innovatiepotentieel' is een status questionis van het innoverend landschap van Vlaanderen in diverse facetten. Bijdragen van experts vanuit vijf universitaire instellingen, het FWO, IWT, het departement EWI, de POD Wetenschapsbeleid en de VRWB werden gebundeld. Specifieke aandacht wordt besteed aan het belang van onderzoekers en doctors en hoe ze dit landschap weten te kleuren zowel binnen de academische wereld als erbuiten. Het boek werd op 19 maart ll. door het Expertisecentrum O&O Monitoring (ECOOM) van de UGent voorgesteld.

VRWB-BIJDRAGE AAN HET VLAAMS INDICATOREN-BOEK 2009

Eind april 2009 verscheen het Vlaams Indicatorenboek 2009. Ook voor deze editie leverde de VRWB-staf een aantal bijdragen aan. Dossier 4 vat kort het advies 118 'Onderwijs: kiem voor onderzoek en innovatie' en de bijhorende analyse samen. En naar gewoonte wordt in een afzonderlijk hoofdstuk de recente stand van zaken voor de 11 prioritaire kernindicatoren voor de opvolging van het Vlaams Innovatiepact gegeven.

DECREET WETENSCHAP EN INNOVATIE

Op 22 april 2009 heeft het Vlaams Parlement het Decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid goedgekeurd. De VRWB bracht hierover in oktober 2008 zijn Advies 124 uit. Naast de decretale verankering van een aantal structurele partners (strategische onderzoekscentra, KVAB, FTI en FlandersDC) en financieringsinstrumenten (onder meer IOF), wordt met dit decreet ook het hervormingsproject Beter Bestuurlijk Beleid voltooid. Zo worden het IWT en FWO omgevormd tot verzelfstandigde agentschappen. Belangrijk voor de VRWB is uiteraard de oprichting van de strategische adviesraad. Van zodra operationeel zal de nieuwe Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie (VRWI) de taken van de VRWB overnemen. Nieuw is de instelling van een internationale reflectiekamer in de schoot van de adviesraad.

IN MEMORIAM PAUL ZEEUWTS

Op 17 maart ll. overleed Paul Zeeuwts, directievoorzitter van het IWT. Paul was ambtshalve lid van de VRWB. Door dit plotse overlijden verliest niet alleen het IWT zijn boegbeeld. Ook het innovatiebeleid in Vlaanderen verliest hierdoor één van zijn architecten. De VRWB dankt Paul voor zijn niet aflatende inzet en bijdrage. Hij zal in de Raad worden opgevolgd door Leo Van de Loock, wnd. administrateur-generaal van het IWT.

De Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB), opgericht bij decreet van 15 december 1993, is het adviesorgaan voor de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement inzake elke aangelegenheid betreffende het wetenschaps- en technologiebeleid. De VRWB is een uniek forum waar vooraanstaande actoren uit de academische en sociaal-economische wereld zich beraden over de algemene krachtlijnen van het te voeren wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen.

De VRWB is samengesteld uit een voorzitter en zestien leden, allen benoemd op grond van hun deskundigheid en/of betrokkenheid bij het wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen. Zes van deze leden worden voorgedragen door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), drie door respectievelijk de werkgevers- en werknemersorganisaties vertegenwoordigd in de SERV en vier leden worden rechtstreeks benoemd door de Vlaamse regering. Vijf hoge ambtenaren uit de Vlaamse administratie nemen met raadgevende stem deel aan de vergaderingen.

Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid
Koloniënstraat 56 - B-1000 Brussel
Tel. +32(0)2 212 94 10 • Fax +32(0)2 212 94 11
e-mail: vrwb@vlaanderen.be
website: www.vrwb.be